

БІБЛІОТЕКА ЧИТАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ

Богиня

М. ГОГОЛЬ

ВТРАЧЕНА ГРАМОТА

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО

БІБЛІОТЕКА ЧИТАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ

М. ГОГОЛЬ

ВТРАЧЕНА ГРАМОТА

Переклад з російської

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО . 1986

Редактор *Е. Кулик*
Техкерівник *С. Білокінь*
Коректор *К. Летунівська*

Друкарня імені М. В. Фрунзе. Харків,
Донець-Захаржевська, 6. Уповноваже-
ний Головліту № 4795. Замовл. № 1297.
Тираж 23.000. $\frac{3}{4}$ друк. арк.

Видання № 467. Пап. ф. 62×94—38 кг.
 $\frac{3}{4}$ пап. арк. 1 пап. арк. 71.500 літер.
Здано в роботу 13-XII-35 р. Підписано
до друку 16-XII-35 р.

ВТРАЧЕНА ГРАМОТА

Бувальщина, розказана дячком ... ської церкви

То ви хочете, щоб я ще розказав вам про діда? Воно б, чому й не потішити брехенькою. Ех, старовина, старовина! І яка радість, яка розкіш впаде на серце, коли почувеш про те, що давно - давно, ні року йому, ні місяця немає, діялось колись на світі! А коли ще вплутається якийнебудь твій родич, дід чи прадід,— ну, тоді й рукою махни: щоб мені захлинутися за акафістом¹ великомучениці Варварі, якщо не здається, що ось - ось все те сам робиш, ніби ти вліз у прадідову душу, або прадідова душа жирує в тобі.

Ні, найгірш за все наші дівчата та молодиці; покажись тільки їм на очі: „Хомо Григоровичу, Хомо Григоровичу! Ануте, якоїсь

¹ Акафіст—похвальна служба на честь якогонебудь „святого“.

страховинної казочки. А нуте бо, нуте...“ Тратата - та... і як почнуть, як почнуть. Розказати, звісно, не шкода, та подивіться но, що діється з ними, як полягають спати. Я ж добре знаю, що кожна тремтить під укритвалом, ніби б'є її лихоманка, і з головою б рада залізи в кожух свій. Шкрябни об горщик миша, чи сама якнебудь зачепи ногою коцюбу — і крий боже, і душі немає. А на другий день ніби й не було нічого, чіпляється знову — розкажи їй страшної казки, та й годі.

Про що б таке вам розповісти? Зразу не спаде в голову. Еге, розкажу я вам, як відьми грали з покійним моїм дідом у дурня. Тільки зарані прошу вас, панове, — не збивайте мене, бо вийде такий кисіль, що соромно буде і в рот його взяти.

Покійний мій дід, треба вам сказати, був не з простих на свій час козаків. Вмів і твердо - он - то, і слово - титлу¹ поставити. У

¹ Тобто добре вмів грамоти; читати встаровину вчили по складах, називаючи не звуки, а букви церковнослов'янської азбуки: буки (тобто звук б), аз (а) — ба; твердо (т), он (о) — то; титло — знак, який ставиться над скороченими словами в слов'янській мові і означає пропущену букву; дід добре знав правила тодішнього скоропису із скороченнями.

свято одпече апостола, бувало, так, що тепер і попович інший нехай сховається. Ну, сами знаєте, що за тодішніх часів, коли зібрати з усього Батурина грамотіїв, то нема чого й шапки підставляти,— в одну жменю всіх можна забрати. Отже, не диво, якщо всякий зустрічний вклонявся дідові мало не до пояса.

Треба було одного разу вельможному гетьманові послати до цариці якусь грамоту. Тодішній полковий писар,— от, лихо його бери, прізвища не пригадаю: Вискряк—не Вискряк, Мотузочка—не Мотузочка, Голопуцьок—не Голопуцьок... знаю тільки, що якесь химерне те мудряче прізвище,— покликав до себе діда і сказав йому, що ось виряджає його сам гетьман із грамотою до цариці. Дід не любив довго збиратися: грамоту зашив у шапку, вивів коня, цмокнув жінку і двох своїх, як він сам казав, поросят, що одно із них доводиться рідним батьком хоч би й нашому братові, і збив за собою таку куряву, ніби п'ятнадцять хлопців заходилися посеред шляху гратись у каші. На другий день, ще не співали четверті півні, як дід уже був у Конотопі. На той час був там ярмарок: людей скрізь висипало по вулицях, аж у очах рябіло.

А що було рано, то все ще куняло, порозлягавшись на землі. Коло корови лежав гуляка-парубок з червоним, як снігур, носом; далі трохи хропла сидячи перекупка з кременням, синькою, дробом та бубликами; під возом лежав циган; на возі з рибою — чумак; на самому шляху порозкидав ноги бороданьмоскаль з поясами та рукавицями... ну, всякого зброду, як водиться на ярмарках. Дід спинився, щоб роздивитись гарненько. Тим часом по ятках почали поволі ворухитися: шинкарки забряжчали пляшками, дим понесло то в одному місці, то в другому клубами, і дух гарячих сластьонів пішов по всьому табору. Дідові спало на думку, що в нього немає про запас ні тютюну, ні огнива; от і пішов по ярмарку тинятись. Не встиг пройти двадцяти кроків — назустріч запорожець. Гуляка — і з обличчя видно! Червоні, як жар, штани, синій жупан, ясний квітчастий пояс, збоку — шабля і люлька з мідним ланцюжком по самі п'яти — запорожець, та й годі... Ех, народець! Стане, витягнеться, закрутить молодецькі вуса, брязне підковами і піде! та як піде: ноги закружаться, як веретено у бабиних руках; мов вихор ударить по струнах

на бандурі і тут таки, взявшись у боки, не-
сється навприсядки; заведе пісні—душа радіє.
Ні, минулось: не бачити вже запорожців!
Отож зустрілись. Слово - друге, обізнались.
Почали балакати, заговорились так, що дід
уже й забув і про те, що йому треба їхати.
Пиятика пішла, наче на весіллі перед вели-
ким постом. Та, мабуть, нарешті, набридло
бити горшки та шпурляти грішми межі люди,
та й ярмаркові не вік же стояти. Ось умо-
вились нові приятелі не розлучатись і далі
їхати разом. Виїхали в поле, коли вже суте-
ніло. Сонце пішло відпочивати; де-не-де
горіли замість нього червонясті смуги; у
полі рябіли ниви, наче святкові плахти черно-
бривих молодичь. Балакучим став наш запо-
рожець на диво. Дід та ще один гуляка, що
пристав до гурту, думали вже, чи не біс
сидить у ньому. Звідки воно тільки бралось.
Історії і приповідки такі чудернацькі, що
дід кілька разів хапався за боки і мало кишок
не порвав від реготу. Та ось у полі дедалі
ставало темніше, а разом з тим незв'язніша
ставала й молодецька мова. Далі він і замовк
зовсім та здригався від кожного шелесту.
— Еге - ге, земляче! Та ти не в жарт почав

лічити сов. Чи не думаєш, як би швидше додому та на піч?

— Перед вами не потаюся,— сказав запорожець, раптом обернувшись і нерухомо втопивши в них очі свої.— Чи ви знаєте, що моя душа давно вже запродана нечистому?

— Ото, яке диво! Кому на віку не доводилось з ним мати діло. Отут то й треба гуляти, як кажуть, напропаше.

— Ех, хлопці, і гуляв би, та цієї ночі — строк козакові! Гей, братці, — не дайте мене! — сказав він і лягнув по руках їх, — не спить одної ночі, і я довіку не забуду вашої дружби!

Чому ж не допомогти чоловікові в біді? Дід так і сказав, що швидше дасть відрізати оселедець з власної голови, ніж попустить чортові хоч понюхати собачою мордою своєї християнської душі.

Козаки наші, може, їхали б і далі, коли б усе небо ніч не закрила чорним рядом, і в полі стало так само темно, як під овечим кожухом. Здалека тільки мерехтів огник; і коні, почувши близьке стійло, стали поспішати, настовбурчивши уші і втопивши очі в темряву. Огник, здавалось, біг назустріч,

І перед козаками виявився шинок, похилений, мов та баба, що вертається з веселих хрестин. За тих часів шинки були не те, що тепер. Доброму чоловікові не тільки не було де розгулятися, ударити горлиці чи гопака, прилягти навіть ніде було, коли в голову зайде хміль і ноги почнуть писати покой-он-по. Двір був заставлений весь чумацькими возами; під повітками, в яслах, в сінях — один зігнувшись, другий розкидавшись, чумаки хропли, як коти. Шинкар один перед каганцем карбував на палиці, скільки кварта осьмух висушили чумацькі голови. Дід, узявши третину відра на трьох, пішов у повітку. Всі троє лягли в ряд. Не встиг дід і повернутися, бачить, його земляки сплять уже мертвецьким сном. Розбудивши третього козака, що пристав до них, дід нагадав йому про дану товаришеві обіцянку. Той підвів голову, протер очі і знову заснув. Нічого робити, довелося одному вартувати. Щоб якнебудь розігнати сон, пішов він: обдивився вози, навідався до коней, запалив люльку, повернувся назад і сів знову коло своїх. Тихо було скрізь, так тихо, що, здається, й муха не пролетіла. Ось і ввижається

йому: ізза сусіднього воза щось сіре висуває роги... Тут очі дідові почали злипатись так, що треба було протирати їх кулаками та промивати недопитою горілкою. Та як тільки трохи прояснились вони, все щезло. Нарешті, трохи згодом лізе спід возу потвора. Дід витріщав очі з усієї сили, та проклята дрімота все туманила перед ним. Руки, мов заkostenіли, голова схилилась, і міцний сон схопив його так, що він повалився, як убитий.

Довго спав дід, і вже коли добре припекло сонце йому голе тім'я, тоді тільки схопився він на ноги. Потягнувшись разів зо два й почухавши спину, він помітив, що возів у дворі стояло вже не так багато, як вчора. Чумаки, мабуть, вирушили ще вдосвіта. До своїх — козак спить; а запорожця немає... одна тільки верхня свитка на тому місці лежала. Розпитувати — ніхто й знати не знає. Страшно стало дідові, думки взяли. Пішов подивитись на коней — ні свого, ні запорожцевого. Що ж це за знак? Нехай, скажімо, запорожця взяла нечиста сила, а хто ж коні? Розміркувавши, дід вирішив, що, мабуть, чорт прийшов пішки, а що до пекла не близько, то він підчепив його коня. Дуже боляче

Йому було, що не додержав він козацького слова.

— Ну, — думає, — робити нема чого, піду пішки: може трапиться, в дорозі який баришник вертатиметься з ярмарку — якось уже куплю коня.

Тільки вхопився до шапки — і шапки немає.

Ударився дід об поли руками, згадавши, що вчора помінялись вони на час шапками з запорожцем. Кому ж її взяти, як не нечистому? От тобі й гетьманський гостинець! От тобі й привіз грамоту до цариці! Тут дід почав частувати чорта такими словами, що, думаю, йому не один раз чхнулося тоді в пеклі.

Проте лайкою справі не зарадиш, а потилицю скільки не чухав дід, ніяк не міг чогось придумати. Що робити? Кинувся шукати чужого розуму: зібрав усіх, що були тоді в шинку добрих людей, чумаків і просто заїжджих та розказав, що так і так, таке трапилось діло. Довго думали чумаки, спершись підборіддям на батоги; крутили головами і казали, що не чували ще вони такого дива на хрещеному світі, щоб гетьманську

грамоту украв чорт. А інші додали, що коли чорт та москаль украдуть щонебудь, то тільки того й бачив. Один тільки шинкар сидів мовчки у кутку. Дід і підступив до нього. Вже коли людина мовчить, то, мабуть, розумна. Тільки шинкар не дуже був щедрий на слова, і коли б дід не поліз у кишеню за п'ятьма злогими, то скільки б не стояв перед ним, нічого б не вистояв.

— Я тебе навчу, як знайти грамоту,— сказав він, одвівши діда набік. У діда від серця відлягло.— Я бачу вже по очах, що ти ковак — не баба. Дивися ж! Недалеко від шинку дорога зверне праворуч у ліс. Тільки но почне, в полі смеркати, щоб ти був уже наготові. У лісі живуть цигани і виходять із своїх нор кувати залізо такої ночі, коли тільки самі відьми літають на своїх коцюбах. Чим вони насправді живуть, того тобі не треба знати. Багато почувеш стуку у лісі, тільки ти не йди в той бік, звідки почувеш стук; а буде перед тобою маленька доріжка повз обгоріле дерево; доріжкою тією йди, йди. Буде тебе тернина колоти, густа ліщина дорогу тобі заслоняти,— ти все йди, і як дійдеш до невеличкої річки, тоді тільки можеш

спинитися. Там ти й побачиш, кого треба; та не забудь у кишені набрати того, для чого й кишені шиють... Бо сам знаєш, що те добро і люди і чорти люблять.— Сказавши це, шинкар пішов знову у свій закамарок і вже не хотів більше говорити ні слова.

Небіжчик дід був людина не з боязких: стріне вовка, то і хапає просто за хвіст; пройде з кулаками поміж козаків,— всі, як груші, падають на землю. Проте, і його щось дерло по шкірі, коли увійшов він такої глухої ночі в ліс. Хоч би зірочка в небі. Темно і глухо, як у винному льоху; тільки було чути, як далеко-далеко ходив холодний вітер по верхівках дерев, і дерева, мов ті гулящі напідпитку козацькі голови, повільно розхитувались і шепотіли листом п'яну мову. Аж ось завіяло таким холодком, що дід і про свій теплий кожух згадав. Застукотіло зразу сто молотків у лісі, аж у діда задзвеніло в голові. Освітило на мить увесь ліс, мов блискавкою. Дід одразу побачив стежку поміж чагарником. Ось і обгоріле дерево, і кущі терну. Так, все так, як було йому казано; ні, не обдурих шинкар.

Проте не дуже то й весело було дертися

поміж колючими кущами; ще зроду дід не бачив, щоб прокляті колючки та сучки так боляче дряпались; що не ступне дід, так і пориває його ойкнути. Помалу вибрався дід на просторе місце, і, скільки міг помітити, — ліс став рідший, зате дерево було таке товсте, якого дід не бачив і по той бік Польщі. Зирк — поміж деревами блиснула й річка, чорна, наче воронове крило. Довго стояв дід на березі, оглядаючись на всі сторони. На тому боці горить огонь, ось - ось, здається, погасне, далі знову відбивається в річці, що вся тремтіла як польський шляхтич у козацьких лапах. Ось і гребелька! Ні, тут хіба тільки одна чортяча таратайка проїде. Дід, проте, сміливо ступив і швидше, ніж інший вийняв би ріжок, щоб понюхати тютюну, — був уже на тому боці. Тепер тільки він побачив, що коло вогню сиділи люди, та такі вишмаровані пики, що в інший час чого б не дав дід, щоб тільки з ними не знатися. Тепер нічого не вдієш, треба зв'язатися. От дід і відміряв їм поклону, мало не до пояса: — Боже поможи вам, добрі люди!

Хоч би один хитнув головою: сидять та мовчать, та щось посипають в огонь. По-

бачивши одно місце порожнє, дід, не довго думавши, сів і собі. Вимащені пики нічого; нічого й дід. Довго сиділи мовчки. Дідові вже набридло, кинувся він до кишені, дістав люльку; подивився навкруги—ні один не дивиться на нього.

— Вже, добродійство, будьте ласкаві, як би так, до прикладу сказати, того... (дід жив на світі чимало, знав уже, як підпускати баяндраси, і при нагоді, мабуть, і перед царем знав би що сказати), щоб, приміром кажучи, і себе не забути, і вас не образити,— люлька в мене є, та того, чим її запалити, чорт - ма.

І на це дідові хоч би слово, тільки одна пика сунула гарячу головешку прямисінько дідові в лоб, так, що коли б він трохи не відхилився, то, може, навіки попрошався б з одним оком. Побачивши, нарешті, що марно тільки минає час, дід наважився,— чи буде його слухати чортове кодло, чи не буде,— розказати діло. Пики і уші понаставляли, і лапи попростягали. Дід догадався, взяв у жменю всі свої гроші і кинув, як собакам, їм у середину. Тільки но кинув він гроші, все перед ним перемішалось, земля затруси-

лась, і як уже воно сталося, він і сам того розповісти не вмів,— опинився мало не в самісінькому пеклі.— Мати моя рідна! — ахнув дід, гарненько роздивившись: які страховища! Одне хороше, друге ще краще. Піки за пікою, мовляв, не видно. Відьом така гибіль, як ото буває снігу на різдво випаде. Та наряджені, та намазані, наче панночки на ярмарку. І всі, скільки їх не було, мов із перепоею, вибивали якогось пекельного гопака. Куряву збили — світу не видно. Тільки подивитись, як високо стрибало бісове поріддя,— і то мороз ходив поза спиною.

Хоч і страшно було, а все ж сміх узяв діда, коли він побачив, як чорти з собачими мордами, на німецьких ніжках вертіли хвостами та крутились коло відьом, мов парубки коло гарних дівчат, а музиканти надували собі щоки й лунили кулаками, як у бубон, а носами висвистували, як у дуди.

Тільки угледіли вони діда, так і посунули до нього всі ордою. Свинячі, собачі, козячі, дрофіні, конячі морди всі повитягались — і притьмом лізуть цілуватись з дідом. Плюнув дід, так йому гидко стало. Вхопили вони діда, посадили за стіл, завдовжки, ма-

буть, як дорога від Конотопа до Батурина. „Ну, це ще не зовсім погано,— подумав дід, побачивши на столі свинину, ковбаси, капусту з кришеною цибулею та багато всякої іншої страви.— Видно, чортова наволоч не додержує посту“. Треба вам сказати, що дід, коли траплялось, не відмовлявся перехопити того - сього на зуби. Любив попоїсти, небіжчик, смачно, а тому, не вдаючись у довгі розмови, присунув до себе миску з нарізаним салом, стегно шинки, взяв виделку, що трохи хіба менша від тих вил, якими дядько бере сіно, зачепив нею найбільший шматок, підставив скорінку хліба і — зирк — відніс у чужий рот. Ось - ось, отут коло самих його ушей,— навіть чути, як чиясь пика чвакає та зубами клацає на весь стіл.

Дід нічого; взяв другий шматок, і от, здавалось, уже й по губах зачепив, тільки знову ж не в своє горло. Втрете — те ж саме. Розлютився дід, забув і страх, і те, в чиїх лабетах сидить тепер. Підскочив до відьом:

— Що ви, іродове насіння, сміятись надумали з мене? Коли не віддасте зараз моєї козацької шапки, то будь я сучий син, якщо не поперевертаю свинячих рил ваших на потилицю.

Не встиг дід доказати останніх слів, як усе чортовиння вискалило зуби і зняло такий регіт, що в діда й на душі похолонуло.

— Добре! — завищала одна відьма, що її дід вважав за старшу над іншими, бо личина в неї була мабуть чи не краща за всі. — Добре, шапку віддамо тобі, тільки спершу ти заграй з нами тричі в дурня.

Ну, що ви скажете? Козакові сісти з бабами в дурня!

Дід почав було одмагатись, нарешті таки сів. Принесли карти, такі засмальцьовані, якими тільки попівни ворожать про женихів.

— Отож слухай, — заскавучала відьма вдруге, — коли хоч раз виграєш — твоя шапка, коли ж усі три рази останешся в дурнях, то вже як собі хочеш, не тільки шапки, може й світу більше не побачиш.

— Здавай, здавай, старе луб'я! Що буде, то й буде.

Ось і карти роздано. Узяв дід свої в руки — дивитись не хочеться, таке сміття: хоч би на сміх один козир. Масть — десятка найстарша; пар навіть немає. А відьма все підсипає п'ятерики. Довелось залишитись дур-

нем. І ось відразу, як загавкали, заржали, зарохкали з усіх боків:

— Дурень! Дурень! Дурень!

— Щоб ви полопались, бісове насіння! — закричав дід, затуляючи пальцями собі уші. — „Ну, думає, — відьма підтасувала, — тепер я сам буду здавати“. Здав, засвітив козиря, подивився в карти: масть — нащо й краще, і козирі є. І спершу діло йшло, що й не треба краще, аж ось відьма п'ятерика з королями! У діда на руках самі козирі. Не довго думавши ляс королів по усах усіх козирями.

— Еге-ге! Це не по-козацькому! А чим це ти криєш, земляче?

— Як чим? — козирями.

— Може, по-вашому, це й козирі, а по-нашому — ні!

Зирк — справді проста масть. Що за чортовиння! Довелося вдруге залишитись дурнем.

І знову почало чортовиння дерти горло: „Дурень! Дурень!“ — аж стіл дрижав і карти стрибали по столу. Дід розпалився, здав востаннє. Знову йде добре. Відьма знову п'ятерика. Дід побив і набрав з колоди повну руку козирів.

— Козир! — крикнув він і так ляснув по столу картою, що її аж зшкарубило.

Відьма, ні слова не казавши, покрила вісімкою масті.

— А чим ти, старий чорте, б'єш? — Відьма підняла карту: під нею була проста шістка.

— Чи не чортові витівки! — крикнув дід і скільки сили стукнув кулаком по столу. Щастя ще, що у відьми була погана масть; у діда, як на те, на той час пари. Став набирати карти з колоди. Тільки — от лихо — таке сміття в руки, що дід і руки опустив. В колоді жодної карти. Пішов уже так, не дивлячись, простою шісткою; відьма прийняла.

— От тобі й на! Це ж що за знак? Еге-ге! Певне, тут щось не так.

От дід карти тихенько під стіл — і перехрестив. Глянь — а в нього на руках козирні: туз, король, валет, а він замість шістки спустив кралою.

— Ну й дурний же я був! Король козирний! Що? Прийняла? Га? Котяче поріддя! А туза не хочеш? Туз! Валет!..

Грім пішов по пеклу, відьму скорчило, звідки не взялася шапка, бух прямисінько дідові в лице.

— Ні, цього 'мало! — закричав дід, набравшись сміливості й надівши шапку. — Коли зараз передо мною не стане молодецький кінь мій, то ось убий мене грім на цьому самому нечистому місці, коли я не перехрещу святим хрестом усіх вас! — і вже було й руку підняв, як зразу загуркотіли конячі кості.

— Оце тобі кінь твій!

Заплакав, бідолаха, дивлячись на них, як мала дитина. Шкода стало товариша.

— Дайте ж мені хоч якогонебудь коня вибратися із кубла вашого.

Чорт ляснув гарапником — кінь, як огонь, забасував під дідом, дід птицею вилетів угору.

Страх, проте, узяв діда посеред дороги, коли кінь, не слухаючись ні крику, ні поведів, стрибав через провалля та болота. Глянув дід якось собі під ноги, — і більше перелякався: безодня кручі страшні. А чортовій тварині хоч би що, прямисінько через неї. Дід — держатися, та де вже там удержатися: через пеньки, через горбки стрімголов полетів у провалля і так гепнувся на дні його об землю, що, здавалось, і дух вилетів. Принаймні, того, що діялося з ним далі, нічого

не пам'ятав, і коли очутився трохи та роздивився, то вже зовсім розвиднілось. Перед ним манячили знайомі місця, а сам він лежав на даху своєї ж таки хати.

Перехрестився дід, коли зліз додолю. Отаке чортовиння! Чого тільки з чоловіком не буває на світі! Подивився на руки — всі в крові; глянув у бочку з водою, і лице теж. Умившись гарненько, щоб не налякати дітей, входить він потихенько в хату; дивиться, а діти до нього підходять задки і показують йому пальцями, кажучи:

— Дивись, дивись, мати, мов дурна, скаче.

І справді, баба сидить, заснувши перед гребнем, і тримає в руці веретено, а сама сонна підстрибує на лавці.

Дід, взявши її за руку, потихенько розбудив.

— Здорова, жінко, як ся маєш?

Та довго дивилася, нічого не розуміючи, аж потім вже впізнала діда й розказала, як їй снилось, що піч їздила по хаті, виганяючи лопатою горшки, помийниці... і чорт-зна, що ще таке.

— Ну, — каже дід, — тобі у сні, а мені на-

справді. Треба буде, бачу, посвятити нашу хату; гаятись нема чого.

Сказавши це й спочивши трохи, дід добув коня, і вже не спинявся ні вдень, ні вночі, поки не доїхав до місця і не віддав грамоти до рук самій цариці. Отам уже дід надивився такого дива, що вистачило йому надовго після того розказувати: як повели його в палати, такі високі, що коли б десять хат поставити одна на одну, то й тоді, мабуть, не вистачило б. Як зазирнув він в одну кімнату—нема; в другу—нема; в третю—нема; в четверту—і там нема, та в п'ятій вже зирк—сидить сама, в золотій короні, в сірій новісінській свиті, в червоних чоботах і їсть золоті галушки. Як звеліла вона насипати йому повну шапку синицями¹, як... та всього й пригадати не можна.

Про свою пригоду з чортами дід і думати забув, і коли, бувало, хтонебудь про це й нагадував, то дід мовчав, ніби й мова не до нього, і довго доводилось його прохати, щоб розказав усе, як було. І, мабуть, як кара за те, що не догадався зараз після того

¹ Синиця — паперові гроші (5 карб).

посвятити хату, його жінці рівно через кожний рік, у той самий час, бувало таке диво, що танцюється, бувало, їй, та й годі. До чого не візьметься, а ноги витинають свої—отак і пориває піти навприсядки.

Ціна 15 коп.